

Tomáš Klement
Rozhovor se sportovním
reportérem, komentátorem
a moderátorem

**Z historie Horních
Měcholup VII.**
Zánik vsi a vznik
sídliště

AKTUÁLNĚ PŘIPRAVOVANÉ ZÁMĚRY MČ PRAHA 15

V OBLASTI DOPRAVY
A PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT

ČTĚTE
NA STRANĚ
10-14

Z HISTORIE

Z historie Horních Měcholup VII. Zánik vsi a vznik sídliště

Naše putování historií Horních Měcholup jsme opouštěli v době demolice plynového obra, místního plynojemu. Nová pražská městská část tak přišla o monumentální technickou stavbu, byť z esteticky-kulturního pohledu poměrně nevábou. Ovšem ukončení třináctiletého provozu plynojemu v roce 1981 a jeho následné zbourání je z historického hlediska spíše maličkou kapičkou, perličkou ve více než sedmisetleté historii obce. K mnohem zásadnějšímu zásahu do její podoby došlo na přelomu 70. a 80. let.

Připomeňme, že Měcholupy byly připojeny k Praze 1. ledna 1968, přičemž se už tehdy počítalo s velkou výstavbou nových domů, které by odlehčily centrálním částem města. O plánech výstavby sídliště se dočteme kupříkladu v deníku Obrana lidu 1. února 1969, byť vše znělo zprvu mnohem skromněji: „Začne se stavět nové sídliště Horní Měcholupy, kde vyroste 1900 bytů svépomocí podniků a mladých lidí.“ V době schválení stavby už se hovořilo o trojnásobku tohoto plánu.

Pak se ale věci daly do pohybu. Dne 3. května roku 1978 byl v měcholupském agitačním středisku přijat návrh z roku 1975 a následně potvrzeno rozhodnutí odboru výstavby ONV Prahy 10 na srovnání se zemí takřka celé původní zástavby v okolí návsi, a to včetně (původně pouze části) státního statku-zámečku a historické kapličky. Oba rybníky byly určeny k vysušení a vykácena většina stromů s výjimkou části stromořadí u zámečku. Zachována zůstala většina novějších rodinných

domků v jižních a západních oblastech obce a z kulturních památek pouze pomník padlým. Důvodem likvidace celého jádra staré vsi byl monumentální plán výstavby moderního sídliště Horní Měcholupy-Petrovice.

Těžko dnes nahlédnout do srdcí více než dvaceti rodin, které zde většinou žily po celé generace, lidí, kteří se zde rodili i umírali a nyní byli nuceni vystěhovat se ze svých domovů, zpřetrhat kořeny a vyměnit rodné domy za panelové byty na sídlišti Jižní Město (kam byly z většiny rodiny přestěhovány). Rozhodnutí národního výboru z 19. května 1978 pouze konstatuje, že proti výstavbě nebyly uplatněny žádné připomínky, a pozadí rozhodnutí nikterak nekommentuje. Původní dokumenty hovoří o demolici 22 domů, objektu klubu zahrádkářů a kapličky, dle dobového volebního programu Národní fronty ze stejného roku bylo nakonec rozhodnuto o zboření 29 vesměs historických stavení a vystěhování 140 občanů (plány zprvu počítaly se stavbou takřka šesti a půl tisíce nových bytů pro více než 20 tisíc obyvatel, v roce 1986 byl odhad snížen na cca 10 tisíc). Plán výstavby probíhal od roku 1978, přičemž byl rozdělen do celkem dvanácti částí a končil na počátku devadesátých let. Sídlíště nakonec zabralo více než čtyři sta hektarů půdy.

Projekt budoucího panelového města se začal rodit na kreslicím prkně inženýra architekta Viktora Tučka, odborníka na sídlištní zástavbu, později zasloužilého umělce (pracoval též jako hlavní architekt Pražského projektového ústavu a stál za projekty sídlišť Ďáblice nebo

*Náves před asanací Horních Měcholup
v 60. letech 20. století*

*Dva pohledy do dvora sešlého státního statku
před jeho demolicí*

Barrandov). Hlavním inženýrem byl Jaroslav Knotek. Architekti zde vůbec poprvé začali pracovat s kolektory (podzemní inženýrské sítě) zabudovanými do suterénů samotných domů, což byla ve své době novátorská myšlenka.

Boj zámečku s mlýny času

Příslovečný Damoklův meč se rozhoupal nad novogotickou věží zámečku s jeho hlavní lodí. Zde se s demolicí, kterou prováděl národní podnik IPS Praha, dlouho otálelo. Státní

památková péče se zprvu za objekt postavila a povolila pouze zbourání východní části objektu s kravínem, dalších přidružených staveb a věhy. Nejvýraznější čtvercová část budovy, tedy ona věž s novogotickým cimbuřím (čp. 4), měla být zachována a zbytek ručně rozebrán bez použití těžké techniky. Bylo šťastně rozhodnuto, že hlavní věž zůstane a její křídlo bude přestavěno na sál, tzv. osvětovou besedu. Díky tomu se dochovaly i plány na její adaptaci a také popis, který nám budovu přiblíží plastičtěji: „Historická věž (byla) postavená před třemi sty lety, provádí se pouze demolice vstupní části a tím uvolnění prostoru pro výstavbu osvětové besedy. Obvodové zdivo je smíšené cihla a kámen o síle 60 cm, stropní konstrukce jsou dřevěné trámy se záklopem. Podlahy v přízemí dlažba ve vstupním prostoru, v kanceláři je dřevěná podlaha. Vstupní zárubeň je kamenné ostění, vnitřní zárubeň jsou ocelové zámky, dveře náplňové, okna špaletová. Krov je dřevěný s krytinou plechovou.“

Zajímavé je uvedené stáří domu, o němž takřka žádné informace nemáme. V době bourání Měcholup vyšel o zachování zámku článek M. Ascherlové ve Večerníku Praha (24. 11. 1982), kde se dočteme, že objekt byl původně přemyslovskou tvrzí, kterou již na počátku 14. století vlastnil Albert Vladyka z Měcholup a později jeho bratr Mikuláš. Od poloviny 14. století ji měli vlastnit pražští měšťané a od roku 1439 husitský válečník Matěj z Dubče. Tyto informace jsou však velmi ojedinělé a žádná literatura, kterou jsme měli v rukou, jejich správnost nepotvrdila (ani nevyvrátila). Výše uvedený stavební popis datuje vznik budovy do 17. století, připomínáme, že nejstarší jisté informace k Horním Měcholupům máme k roku 1353. Je zde tedy stále prostor pro bádání renomovaných historiků. Ale zpět k demolici a posledním dnům měcholupského zámku.

Konec zámku

Stavba hrdě stála ve svém omšelém a smutném kabátě mezi rostoucími panelovými věžáký a vypadala zde stále víc nepatřičně jako přízrak jakýchsi jiných časů. Jak onen pavouk na piškotovém dortu, napsal by Raymond Chandler. Snad kdyby plán výstavby počítal s větším množstvím volného prostoru v okolí historické budovy (jako se tomu stalo např. u Chodovské tvrze), snad by býval historický zámček přece jen přežil a dnes mohl být chloubou Měcholup. Sám pan architekt Tuček jistě pro jeho odpis nebyl, zastával názor, že se nemají historické budovy nahrazovat paneláky. V rozhovoru pro časopis Věda a technika mládeži v roce 1988 řekl: „Řeklo se (usnesení o ochraně zemědělské půdy), že se pro bytovou výstavbu už nesmějí zabírat žádné plochy. Je to moudré. Ale stalo se něco, co nemá na světě obdoby. Do vlády bylo podstrčeno i usnesení o tom, že v bytové výstavbě musí být 400 lidí na hektar. A státní expertiza teď všechno hlídá. Vede to k tomu, že jsme si poničili i naše malá města. Dřív se paneláky stavěly jenom na zelených loukách, na okraji měst. Ale teď,

když se zboural barák u historického náměstí v Berouně, jsou tam nové, vysoké, nelidské domy...“ Snad i to byl důvod, proč se šetřilo místem také v Horních Měcholupech.

Bylo stále jasnější, že dobře zamýšlený most času bude násilný, a tak nakonec nejvýraznější budova obce musela ustoupit demoličním strojům. Symbolicky bylo alespoň přesně na jejím půdorysu postaveno nové kulturní středisko Na Vartě (dnes Klub Varta).

Jak využití nového střediska popisoval v roce 1986 kronikář? „Nabízí možnost zhlédnutí filmů pro veřejnost i pro ZŠ a MTŠ, zajímavé přednášky, výuku cizích jazyků, kurzy šití, cvičení. Ve velmi pěkné zasedací síni se pořádají i plenární zasedání MNV, vítání občánků, přehlídky zájmové činnosti žáků.“ Vedle toho se zde slavností s hudbou slavil např. i Mezinárodní den žen.

*Staré domy odcházejí, nové rostou
(přelom 70. a 80. let)*

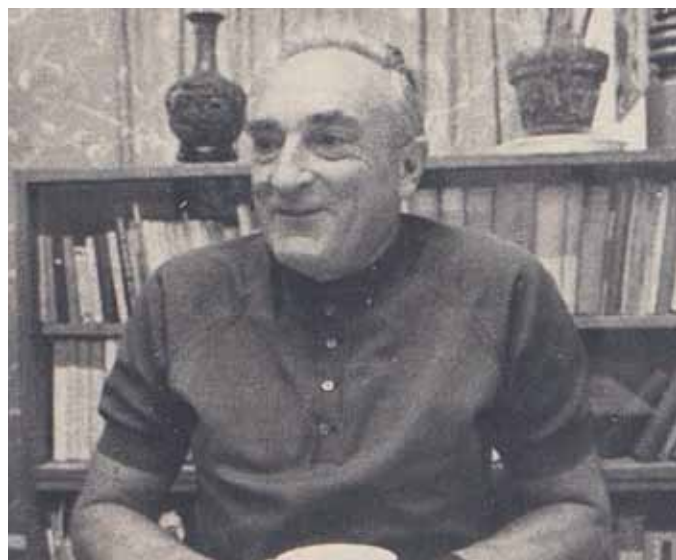
Dodejme, že demolici také dlouho odolávalo druhé historické srdce Měcholup, tradiční hostinec U Nykodýmů, ovšem pouze z důvodu, že v něm sídlil místní národní výbor. V posledním kole demolice se od začátku počítalo i s jeho stržením, ačkoliv na jeho místě ani žádný dům stát neměl (a dodnes nestojí). Nakonec tedy i prastarý hostinec musel těžké technice ustoupit a národní výbor se zprvu přestěhoval do objektu TJ v Hornoměcholupské ulici, na konci 80. let sídlil částečně v kulturním středisku Na Vartě a částečně v Ovesné ulici v tzv. teskodomech. A pro úplnost – stržen měl být také druhý hostinec U Hervertů (U Čouků), který však plánovanému údělu v poslední chvíli unikl.

Poslední dny hornoměcholupského zámku v takřka dokončeném sídlišti

Státní památková péče ani hlavní architekt Tuček o zámek nechtěli přijít...

Autorem projektu sídliště byl inženýr architekt Viktor Tuček

Panelové město

Výstavba sídliště Horní Měcholupy-Petrovice se rodila v bolestech. Hned zásadní problém představovala příjezdová komunikace Hornoměřolupská, už před výstavbou značně poničená. „Výmoly na této silnici se pomalu rovnají výkopům pro základ stavby domu,“ psal časopis Květy už v srpnu 1969 a k nezájmu úřadů dodával: „Nic se neděje, ačkoliv úraz hrozí každou minutu. Nemluví o vozech samých, včetně autobusové linky.“ Původní plán také doporučoval silnici opravit jako první – k práci však došlo až po dvou letech stavby. Další problém se ukázal se spodními vodami. Podle plánu mělo být místo nejprve odvodněno, což však nebylo v termínu dokončeno. Stavba však pokračovala, voda byla provizorně stahována do retenční nádrže a příkopů. Ve výsledku to vedlo k tomu, že se některé sklepy rodinných domů naplnily vodou, zatímco studny jiných domů vyschly. Stavbyvedoucí J. Beránek i vedoucí technického dozoru Ing. J. Dastych se odpovědnosti za problémy bránili: „Potíž spočívá asi v tom, že vyřízení každé z té spousty záležitostí trvá hrozně dlouho. Třeba kvůli povolení pro to, aby se na stavenišť dala zřídit a užívat provizorní silnice, musí člověk běhat po všech možných institucích nejméně tři měsíce. A pak je dostane s omezenou dobou platnosti na šest měsíců; po půl roce se celé martyrium znovu opakuje. Přitom všichni vědí, že se zde bude stavět roky.“ Problémy se přidávaly jeden k druhému, zásobování a dodávky vázly, plán se zpomaloval, až se o všem velmi kriticky rozepsal deník Lidová demokracie (Petr Rampír, Výstavba sídliště vyžaduje přípravu, 11. 10. 1980), který navíc poukázal na fakt, že na celé obrovské stavenišť vede jedna jediná telefonní linka – většinu času porouchaná.

Nicméně práce postupovala, snímky z probíhající stavby se objevily v reprezentační publikaci Minulost a současnost Prahy 10 vydané k výročí osvobození v roce 1980. Následujícího roku bylo dle plánu dokončeno 825 nových

bytů, první obyvatelé se do domů stěhovali následujícího roku, a postupně přibývaly další. Hornoměřolupská kronika hovoří v roce 1986 o zatím 1653 bytech na území Měcholup (zbylých 1957 v Petrovicích), v nichž v době zápisu žilo asi 8000 obyvatel. To už se o celém projektu psalo nejen kriticky, ale také pochvalně jak v ideologických tiskovinách (Tribuna, Opraváři bez krumpáče, 1983), tak v odborném tisku (Architektura, Dřevěná dětská hřiště, Horní Měcholupy-Petrovice, 1986).

Kuriozitou se stal fakt, že stavba sídliště zcela nectila hranice katastru mezi oběma obcemi, takže došlo i k velmi neobvyklé situaci, kdy obyvatelé ve stejném panelovém domě bydleli někteří v Horních Měcholupech, zatímco jiní v Petrovicích. Územní plán byl proto v roce 1987 přizpůsoben panelovým domům.

Současně se budovala infrastruktura (nutno říct, že mnohdy svépomocí obyvatel při tzv. „akcích Z“), škola, školky, jesle, obchodní dům, zdravotnické zařízení nebo již zmíněné kulturní středisko. První základní škola (dnešní ZŠ Křimická) stavěná pro 630 žáků byla otevřena 25. října 1982 za účasti představitelů státu, jimiž byli pražský primátor František Štafa či ministr školství Milan Vondruška. Základní škola Plechanovova (dnes ZŠ Veronské náměstí), jež měla dvacet sedm tříd, byla slavnostně otevřena 28. srpna 1986. Následujícího roku také začal vycházet vůbec první místní časopis, Hornoměřolupský zpravodaj. Značně se také začala rozrůstat oživená sportovní organizace TJ Sokol, která zde měla už před sametovou revolucí(!) více než tisíc členů. To už se ale dostáváme k událostem listopadu 1989 a novodobým dějinám, naši dějovou linku putování historií Měcholup zde tedy ukončíme. Dodejme, že výstavba sídliště Horní Měcholupy-Petrovice byla dokončena v roce 1991, byť výstavba domů v katastru těchto městských částí tím samozřejmě nekončila a pokračuje dodnes.

A na závěr se vrátíme na samotný počátek. Není totiž bez zajímavosti, že během výstavby sídliště byly nalezeny desítky předmětů z dávného pravěku, jak z doby kamenné, tak železné i bronzové, které dnes opatruje především Muzeum hl. m. Prahy a které dokazují, že oblast Horních Měcholup byla obývána skutečně od nejstarších dob. Bohužel nálezy nebyly hned ohlášeny archeologům a mnoho historických předmětů bylo buď zničeno necitlivou prací těžké techniky, anebo jednoduše ukradeno, což řešila i policie. Jan Kovářík v roce 1984 napsal do Pražského sborníku historického: „Na odkryté ploše bylo zachyceno celkem čtyřicet sídlištních objektů, z nichž minimálně polovina byla porušena, a dále dva kostrové hroby. Nejvíce sídlištních jam náleželo kultuře knovízské a kultuře bylanské. Několik objektů náleželo kultuře s vypíchanou keramikou a kultuře mohylové.“ A k samotným pradávným hrobům dodal: „V hrobě č. 1, jehož oválná hrobová jáma byla zahloubena 25 cm do sprašového podloží, byla uložena ve skrčené poloze na zádech kostra dospělého jedince, hlavou orientována k jihu. Podle získaných údajů byly u kostry minimálně dvě nádoby, které byly odcizeny. Hrob č. 2 měl rovněž oválnou hrobovou jámu zahloubenou 30 cm do spraše. V hrobě byla silně strávená kostra dítěte ve skrčené poloze na pravém boku, orientována hlavou k jihu. Hrob neobsahoval žádné milodary.“

Samotná výstavba sídliště přinesla Horním Měcholupům obrovské oživení v podobě tisíců nových obyvatel, kteří zde žijí, pracují, zakládají rodiny... Prastará ves tím dostala novou krev do svých žil, proměnila svůj kdysi vesnický charakter a vyrostla ve zcela moderní město. Přesto zůstává z demolice historického centra vsi a zejména jejího zámětku jistá pachuť doby, která zcela postrádala respekt k minulosti a ve jménu pokroku necitelně bořila lidské stopy, které zde vznikaly po celá staletí.